

מפתח תשובות נכונות

שאלה	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
תשובה	(4)	(4)	(2)	(2)	(1)	(3)	(3)	(2)	(1)	(2)

שאלה	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
תשובה	(3)	(3)	(1)	(4)	(1)	(3)	(4)	(3)	(3)	(2)

שאלה	21	22	23
תשובה	(2)	(3)	(1)

אנלוגיות (שאלות 1-6)

1.

השאלה: לענוד : תכשיט -

היחס: לענוד הוא הפועל המציין את פעולת הרכבת התכשיט על הגוף לשם קישוט (המטרה שלשמה הוא נועד).
א' הוא הפועל הייחודי לחבישת/הרכבת ב' על הגוף.

תשובה (1): לתלות : קולב. האם לתלות הוא הפועל הייחודי להרכבת קולב על הגוף? לא. הקולב הוא אמצעי שעליו תולים בגדים, ואין עונדים אותו על הגוף. היחס שונה.

תשובה (2): להטליא : טלאי. האם להטליא הוא הפועל הייחודי להרכבת טלאי על הגוף? לא. הטלאה היא יצירת הטלאי, לא השימוש בו או לבישתו.

תשובה (3): לשרוך : שרוך. האם לשרוך הוא הפועל הייחודי לחבישת שרוך על הגוף? לא. לשרוך הוא הפועל שמתאר את קשירת השרוך, לא את לבישתו או הרכבתו על הגוף.

תשובה (4): לחבוש : כובע. האם לחבוש הוא הפועל הייחודי לחבישת כובע על הראש? כן. כשם שעונדים תכשיט (פועל ייחודי להרכבת קישוט על הגוף), כך חובשים כובע (פועל ייחודי להרכבת כובע על הראש). היחס זהה.

תשובה (4).

2.

השאלה: לכפתר : רכוס -

היחס: לכפתר משמעות לרכוס משהו (כלומר להפוך משהו לרכוס). א' הוא הפועל שהופך משהו לב'.

תשובה (1): להאזין : עָרַב. האם להאזין הוא הפועל שהופך משהו לעָרַב? לא. עָרַב משמעותו נעים, כלומר משהו שנרצה להאזין לו. ההאזנה עצמה לא הופכת אותו לכזה, ולכן היחס שונה.

תשובה (2): להעפיל : תלול. האם להעפיל הוא הפועל שהופך משהו לתלול? לא. דבר תלול הוא דבר אשר יהיה קשה להעפיל אליו. זהו יחס שונה.

תשובה (3): לקרוא : קריא. האם לקרוא הוא הפועל שפעולתו הופכת משהו לקריא? לא. "קריא" פירושו "ניתן לקריאה". דבר יכול להיות קריא גם אם אף אחד לא קורא אותו.

תשובה (4): לרוקן : ריק. האם לרוקן הוא הפועל שהופך משהו לריק? כן. כשם שפעולת הכיפתור מביאה משהו למצב "רכוס", כך פעולת הריקון מביאה משהו למצב "ריק". היחס זהה.

תשובה (4).

3. השאלה: בגפו : בן לווייה -

היחס: "בגפו" משמעותו "לבדו". כלומר, מי שנמצא בגפו הוא בלא בן לווייה. א' הוא מצב של היעדר ב'.

תשובה (1): באָבו : ראשית. האם "באָבו" מתאר מצב של היעדר ראשית? לא. "באָבו" פירושו בראשיתו או בהתחלתו.

תשובה (2): באקראי : תכנון. האם "באקראי" מתאר מצב של היעדר תכנון? כן. דבר הנעשה באקראי נעשה בלא תכנון, כשם שמי שנמצא בגפו נמצא בלא בן לווייה. היחס זהה.

תשובה (3): במשורה : מידה. האם "במשורה" מתאר מצב של היעדר מידה? לא. "במשורה" פירושו בכמות מדודה ומצומצמת, כלומר דווקא לפי מידה. היחס שונה.

תשובה (4): בדיעבד : מעשה. האם "בדיעבד" מתאר מצב של היעדר מעשה? לא. "בדיעבד" פירושו לאחר מעשה. היחס שונה.

תשובה (2).

4. השאלה: כילה : נעקץ -

היחס: כילה היא אמצעי המונע מאדם להיעקץ. א' הוא אמצעי שנועד למנוע ממישהו ב'.

תשובה (1): אזעקה : פרץ. האם אזעקה היא אמצעי שנועד למנוע פריצה? לא לגמרי. האזעקה מתריעה על פריצה שכבר מתרחשת, ואינה מונעת אותה מלכתחילה כפי שהכילה מונעת עקיצה. היחס אינו מדויק.

תשובה (2): מעקה : נפל. האם מעקה הוא אמצעי שנועד למנוע נפילה? כן. המעקה נועד לעצור את האדם הנופל ובכך למנוע את נפילתו, כשם שהכילה נועדה למנוע מאדם להיעקץ. היחס זהה.

תשובה (3): אצבעון : תפר. האם אצבעון הוא אמצעי שנועד למנוע תפירה? לא. האצבעון מגן על האצבע בזמן התפירה ומסייע לה, ומונע מהאצבע להידקר. היחס שונה.

תשובה (4): רשת : נלכד. האם רשת היא אמצעי שנועד למנוע לכידה? לא. הרשת היא דווקא אמצעי ללכידה, ולא מונעת אותה. היחס הפוך.

תשובה (2).

5. השאלה: מחוגים : שעון -

היחס: המחוגים הם החלק הפעיל בשעון שממלא את ייעודו - הצגת השעה. א' הוא הרכיב המרכזי שמאפשר לב' למלא את תפקידו.

תשובה (1): נורה : פנס. האם הנורה היא החלק המרכזי שמאפשר לפנס למלא את תפקידו? כן. הנורה היא רכיב האור בפנס, ובלעדיה אין הפנס יכול להאיר, כשם שהמחוגים מאפשרים לשעון להראות את השעה. היחס זהה.

תשובה (2): כריכה : ספר. האם הכריכה היא החלק המרכזי שמאפשר לספר למלא את תפקידו? לא. הכריכה היא העטיפה החיצונית והמגנה, ואינה הרכיב שמאפשר את מהותו, שהוא תוכן הספר. היחס שונה.

תשובה (3): חוטים : בד. האם החוטים הם החלק המרכזי שמאפשר לבד למלא את תפקידו? לא. הבד עשוי כולו מחוטים. זהו יחס של שלם ומרכיביו, ולא של רכיב ספציפי ועיקרי בחפץ. היחס שונה.

תשובה (4): שטרות : ארנק. האם השטרות הם החלק המרכזי שמאפשר לארנק למלא את תפקידו? לא. תפקידו של הארנק הוא אחסון השטרות, והשטרות אינם הרכיב בארנק המאפשר את אחסונם. היחס שונה.

תשובה (1).

6. השאלה: דלה מידע : סקרנות -

היחס: דליית מידע היא פעולה שנעשית מתוך סקרנות - הסקרנות היא המניע לפעולה.
א' היא פעולה שנובעת מב'.

- תשובה (1):** נפלו פניו : עצבות. האם "נפלו פניו" היא פעולה מכוונת שמונעת מעצבות? לא. נפילת הפנים היא ביטוי בלתי רצוני של עצבות, ולא פעולה מכוונת הנעשית מתוכה. היחס שונה.
- תשובה (2):** נפל בפח : עורמה. האם "נפל בפח" היא פעולה מכוונת שמונעת מעורמה? לא. הנפילה בפח נגרמת מעורמתו של אדם אחר, ואינה פעולה מכוונת של הנפל מתוך רגש שלו. היחס שונה.
- תשובה (3):** עלה על יצועו : עייפות. האם "עלה על יצועו" היא פעולה מכוונת שמונעת מעייפות? כן. העלייה ליצוע היא פעולה מכוונת הנעשית מתוך עייפות, כשם שדליית המידע היא פעולה מכוונת הנעשית מתוך סקרנות. היחס זהה.
- תשובה (4):** העלה ארוכה : פציעה. האם "העלה ארוכה" היא פעולה מכוונת שמונעת מפציעה? לא. ריפוי הפציעה הוא טיפול בפגע קיים, והפציעה היא מושא הטיפול ולא המניע לפעולה. היחס שונה.
- תשובה (3).**

7.

השאלה: חוקרים מצאו כי לסבכי הפיות, ציפור שיר הנפוצה באוסטרליה, יש אסטרטגיה ייחודית להתמודדות עם קוקיות, ציפורים טפיליות המטילות את ביציהן בקינים של ציפורים אחרות. נקבת סבכי הפיות שרה לגוזליה שיר מיוחד עוד בהיותם בביצה. עוברי הסבכי לומדים את השיר, ואילו עוברי הקוקייה, שאינה ציפור שיר, אינם מסוגלים ללמוד אותו. כשהגוזלים בוקעים, נקבת הסבכי מגרשת את כל אלה שאינם יודעים לשיר את השיר, וכך היא נפטרת מגוזלי הקוקייה מייד עם בקיעתם.

לפי הפסקה, מדוע נקבת סבכי הפיות שרה לגוזליה שיר מיוחד עוד בהיותם בביצה?

פתרון: מן הפסקה עולה שהשיר הנלמד בביצה משמש את הנקבה לזיהוי גוזליה שלה בבקיעה. הטענה הנכונה תצביע על תכלית זו של זיהוי.

- תשובה (1):** משום שכך היא יכולה להבחין בין הביצים שהטילה ובין ביצי קוקיות לא נכון. ההבחנה נעשית בין הגוזלים לאחר בקיעתם, על פי השיר שלמדו, ולא בין הביצים עצמן.
- תשובה (2):** משום שאם תמתין עד לאחר שיבקעו, גם גוזלי הקוקייה יצליחו ללמוד את השיר לא נכון. בפסקה צוין שעוברי הקוקייה אינם מסוגלים ללמוד את השיר כלל, מפני שהקוקייה אינה ציפור שיר; אין זה עניין של תזמון. הטענה סותרת את הכתוב.

תשובה (3): משום שהדבר מאפשר לה להבחין בינם ובין גוזלי הקוקייה מייד עם בקיעתם

נכון. הנקבה שרה בביצה כדי שגוזליה ילמדו את השיר, וכך היא מזהה מייד עם הבקיעה מי יודע לשיר (גוזליה) ומי לא (גוזלי הקוקייה), ומגרשת את האחרונים. זו התכלית העולה מן הפסקה.

תשובה (4): משום שכך היא מרתיעה קוקיות מלהטיל ביצים בקן שלה

לא נכון. השיר נועד לזיהוי הגוזלים לאחר ההטלה, ואין בפסקה כל אזכור להרתעת הקוקיות מהטלת ביציהן.

תשובה (3).

8.

השאלה: מכונת תנועה נצחית ("פרפטואום מוֹבִּילָה") הוא כינויה של מכונה היפותטית המייצרת יותר אנרגיה משהיא צורכת. באופן תאורטי תוכל מכונה כזאת לפעול לנצח בלי שתסופק לה אנרגיה ממקור חיצוני, ומכאן שמה. במהלך ההיסטוריה ניסו רבים לבנות מכונה כזאת, אך המחקר המודרני מלמד שמאמצייהם היו חסרי סיכוי: קיומה של מכונת תנועה נצחית היה סותר את כללי הפיזיקה. אף על פי כן, גם כיום יש המנסים את כוחם בבניית פרפטואום מובילה.

איזו מהטענות להלן עולה מהפסקה?

פתרון: יש לבחור את הטענה הנובעת מן המידע שבפסקה: מכונת תנועה נצחית אינה אפשרית משום שהיא סותרת את חוקי הפיזיקה, ובכל זאת יש הממשיכים לנסות לבנותה.

תשובה (1): אף שמלכתחילה היה ברור כי מכונת תנועה נצחית לעולם לא תוכל לקרום עור וגידים, לאורך ההיסטוריה שבו וניסו לבנות מכונה כזאת

לא נכון. בפסקה נכתב שהמחקר המודרני הוא שמלמד על כך שהניסיון לבנות מכונת תנועה נצחית הוא חסר סיכוי, כלומר הדבר לא היה ברור מלכתחילה. הטענה סותרת את הכתוב.

תשובה (2): אי אפשר לבנות מכונה שתפעל לנצח בלי שתסופק לה אנרגיה ממקור חיצוני, אך יש המנסים לבנות מכונה כזאת בכל זאת

נכון. מן הפסקה עולה שמכונה כזו אינה אפשרית שכן היא סותרת את כללי הפיזיקה, ולמרות זאת יש הממשיכים לנסות לבנותה. הטענה תואמת את הכתוב.

תשובה (3): אומנם עד כה המאמצים לבנות מכונת תנועה נצחית היו לריק, אך אין פירוש הדבר שצריך לוותר על השגת יעד זה

לא נכון. הפסקה קובעת שהמכונה סותרת את חוקי הפיזיקה, כלומר אינה אפשרית כלל; אין בה תמיכה ברעיון שאין לוותר על הנסיונות לבנות את המכונה.

תשובה (4): הניסיונות המתמידים לבנות פרפטואום מובילה מלמדים כי המחקר המודרני שגה בטענתו כי משימה כזאת אינה אפשרית

לא נכון. עצם קיום הניסיונות אינו מעיד שהם יצליחו או שהמחקר שגה; הפסקה קובעת במפורש שהמכונה סותרת את חוקי הפיזיקה, ולמרות זאת יש כאלו אשר עדיין מנסים לבנות אותה.

תשובה (2).

9.

השאלה: חוקר הספרות והפילוסוף מיכאל בכטין כתב: "בשנות העשרים של המאה העשרים נפל דבר בחקר הספרות: לראשונה התפרסמו ניתוחים סגנוניים שיוחדו לפרוזה האומנותית, ונעשו ניסיונות עקרוניים להבהיר ולהגדיר את ייחודה הסגנוני לעומת השירה."

איזו מהטענות הבאות עולה מהפסקה?

פתרון: בכטין טוען שבשנות העשרים התפרסמו לראשונה ניתוחים סגנוניים של הפרוזה האומנותית.

תשובה (1): עד שנות העשרים של המאה העשרים לא היו בנמצא ניתוחים שהתמקדו בסגנון הפרוזה האומנותית

נכון. בכטין כותב שרק בשנות העשרים התפרסמו לראשונה ניתוחים סגנוניים של הפרוזה האומנותית, ומכאן שקודם לכן לא היו ניתוחים כאלה. הטענה נובעת מן הכתוב.

תשובה (2): בשנות העשרים של המאה העשרים נכתבה לראשונה פרוזה אומנותית שסגנונה שונה מסגנון השירה

לא נכון. בכטין מדבר על ניתוח סגנוני של הפרוזה שהחל אז, ולא על כתיבת פרוזה אומנותית לראשונה. הטענה מסלפת את הכתוב, שכן ייתכן שפרוזה אומנותית הייתה קיימת זמן רב לפני שזכתה להתייחסות מחוקרי הספרות.

תשובה (3): עד שנות העשרים של המאה העשרים היה נהוג לחשוב שיש סגנון ייחודי לפרוזה אומנותית וסגנון ייחודי לשירה

לא נכון. אדרבה, מדברי בכטין עולה שההבחנה הסגנונית בין פרוזה לשירה נעשתה לראשונה בשנות העשרים, ולא הייתה נהוגה קודם לכן.

תשובה (4): העיסוק בניתוח סגנון הפרוזה הגיע לשיאו בשנות העשרים של המאה העשרים

לא נכון. בכטין מציין את שנות העשרים כתחילת העיסוק בניתוח הסגנוני, ולא כשיאו.

תשובה (1).

10.

השאלה: מנהל חברת "טלרם" שיער שהישגיהם של עובדים היודעים כי משכורתם צפויה לגדול יהיו טובים מהישגיהם של עובדים שאין להם יסוד לחשוב כך. הוא החליט לערוך ניסוי כדי לבדוק את השערתו, וחילק את העובדים, ללא ידיעתם, לשתי קבוצות: קבוצה א, שלחבריה הבטיח העלאה במשכורת; וקבוצה ב, שלחבריה לא אמר דבר בעניין זה. ואולם, בקרב חברי קבוצה ב נפוצה השמועה שחברי קבוצה א עומדים לקבל העלאה במשכורת.

בהנחה שהשערתו של המנהל נכונה, איזה מן התרחישים הבאים צפוי לגרום לכך שהפער בין הישגיהם של חברי שתי הקבוצות לא יהיה קטן מהפער שהמנהל ציפה לו?

פתרון: המנהל מצפה שקבוצה א (שהובטחה לה העלאה) תשיג יותר מקבוצה ב. הפער יישמר גדול (לא יקטן) רק אם קבוצה ב לא תונע להשתפר. כל תרחיש שבו קבוצה ב מתאמצת יותר, או שקבוצה א מחליטה להתאמץ פחות, יקטין את הפער.

תשובה (1): חברי קבוצה ב הסיקו שאף הם עומדים לקבל בקרוב העלאה במשכורת

לא נכון. אם חברי קבוצה ב סבורים שגם הם יקבלו העלאה, הישגיהם יגדלו והפער דווקא יקטן.

תשובה (2): חברי קבוצה ב הרגישו מקופחים והשקיעו פחות בעבודתם

נכון. אם חברי קבוצה ב חשים מקופחים ומשקיעים פחות, הישגיהם ירדו, והפער בין הקבוצות יהיה גדול, אולי אף יותר מהמצופה.

תשובה (3): חברי קבוצה ב התמרמרו באוזני עמיתיהם מקבוצה א, והאווירה השלילית שנוצרה השפיעה לרעה על עבודתם של חברי קבוצה א

לא נכון. אם עבודתם של חברי קבוצה א נפגעת, הישגיהם ירדו והפער יקטן.

תשובה (4): חברי קבוצה ב הסיקו שהישגיהם אינם משביעי רצון והחליטו להתאמץ יותר מן הרגיל

לא נכון. אם חברי קבוצה ב מתאמצים יותר, הישגיהם ישתפרו והפער יקטן.

תשובה (2).

11.

השאלה: עד לשנת 1957 היו מי תהום מקור המים הבלעדי של תל אביב, והם נשאבו מבארות רבות שהיו פזורות בשטח העיר. בשנות השלושים והארבעים של המאה העשרים, עקב הגידול המהיר באוכלוסיית העיר, עלה קצב השאיבה מהבארות על קצב התמלאותן. בעקבות זאת, בשנות החמישים נוצר בשטחה של תל אביב "משפך הידרולוגי": מאחר שמפלס מי התהום ירד מאוד, מי ים חדרו אליהם והמליחו את המים שנותרו בבארות, והן יצאו מכלל שימוש.

איזה מהמקרים הבאים הוא הדומה ביותר לתהליך המתואר בפסקה?

פתרון: התהליך בפסקה: ניצוליתר של משאב בקצב מהיר מקצב התחדשותו גרם לא רק לדלדול, אלא לפגיעה מבנית משנית שהרסה את המשאב שנותר. המקרה הדומה יכול לניצוליתר שמוביל להתמוטטות משנית של המשאב.

תשובה (1): כלב נוהג להטמין בחצר עצמות שקיבל כדי לאוכלן בעתיד, אך יום אחד בא כלב אחר, חופר במקום וגונב את כל העצמות

לא נכון. כאן מדובר בגזל בידי גורם חיצוני, ולא בניצוליתר של משאב בקצב העולה על התחדשותו. היחס שונה.

תשובה (2): בשל הביקוש ההולך וגדל לדגים, דייגים מגדילים את כמות הדגים שהם דגים באגם כלשהו עד שלא נותרים בו דגים כלל

לא נכון בהכרח. זהו דלדול של המשאב (הדגים אזלו), אך חסרה בו הפגיעה המבנית המשנית שהרסה את שנותר, כפי שקרה בבארות שהומלחו. הדמיון חלקי בלבד.

תשובה (3): משפחת נברנים ניזונה משורשי עץ כלשהו עד שהשורשים שנותרו אינם יכולים עוד לתמוך בעץ, והוא קורס ברוח

נכון. ניצוליתר של השורשים (בקצב העולה על יכולת התחדשות) גרם להתמוטטות משנית של העץ כולו, כשם שניצוליתר של הבארות גרם לחדירת מי ים שהמליחו והרסו אותן. זהו התהליך הדומה ביותר.

תשובה (4): להקת זאבים טורפת את כל הארנבות ביער כלשהו, ואז מתחילה לטרוף את הסנאים ביער ומכחיזה גם אותם

לא נכון. כאן מדובר בדלדול עוקב של כמה משאבים נפרדים, ולא בניצוליתר של משאב אחד שמביא להרס משני שלו. היחס שונה.

תשובה (3).

12.

השאלה: ד"ר לוי מסביר את הקושי שחוה מי שמפסיק לעשן בעובדה שלעישון יש השפעה _____. ד"ר כהן מערער על הסבר זה, שכן הוא בדק ומצא שכמות הורמון הקורדין בדם של מעשנים _____ בעקבות העישון, וכידוע, דוקא רמה _____ של הורמון זה משמשת אינדיקציה מהימנה ל_____.

פתרון: ד"ר כהן מבקש לערער על הסברו של ד"ר לוי, ולכן ממצאיו צריכים לסתור את הטענה שלעישון השפעה מסוימת. ההשלמה הנכונה תשמור על היגיון פנימי שבו הממצא של כהן אכן סותר את הסברו של לוי.

תשובה (1): מרגיעה / ירדה / נמוכה / שלווה ורוגע

המשפט המלא: ד"ר לוי מסביר את הקושי שחוה מי שמפסיק לעשן בעובדה שלעישון יש השפעה **מרגיעה**. ד"ר כהן מערער על הסבר זה, שכן הוא בדק ומצא שכמות הורמון הקורדין בדם של מעשנים **ירדה** בעקבות העישון, וכידוע, דוקא רמה **נמוכה** של הורמון זה משמשת אינדיקציה מהימנה **לשלווה ורוגע**.

לא נכון. לפי השלמה זו, "רמה נמוכה של ההורמון משמשת אינדיקציה לשלווה ורוגע", וכמות ההורמון "ירדה" בעקבות העישון — כלומר העישון מוריד את ההורמון לרמה נמוכה המעידה על שלווה. אם כך, הממצא דווקא תומך בטענה שלעישון השפעה מרגיעה, ואינו מערער עליה.

תשובה (2): ממריצה / עלתה / נמוכה / חוסר אנרגיה

המשפט המלא: ד"ר לוי מסביר את הקושי שחוה מי שמפסיק לעשן בעובדה שלעישון יש השפעה **ממריצה**. ד"ר כהן מערער על הסבר זה, שכן הוא בדק ומצא שכמות הורמון הקורדין בדמם של מעשנים **עלתה** בעקבות העישון, וכידוע, דווקא רמה **נמוכה** של הורמון זה משמשת אינדיקציה מהימנה **לחוסר אנרגיה**.

לא נכון. לפי השלמה זו, לעישון השפעה "ממריצה", כמות ההורמון "עלתה", ו"רמה נמוכה" מעידה על "חוסר אנרגיה". אם רמה נמוכה מעידה על חוסר אנרגיה, הרי שרמה גבוהה (שאליה עלה ההורמון) מעידה על מרץ — וזה תומך בהשפעה הממריצה במקום לערער עליה.

תשובה (3): מרגיעה / ירדה / גבוהה / שקט נפשי

המשפט המלא: ד"ר לוי מסביר את הקושי שחוה מי שמפסיק לעשן בעובדה שלעישון יש השפעה **מרגיעה**. ד"ר כהן מערער על הסבר זה, שכן הוא בדק ומצא שכמות הורמון הקורדין בדמם של מעשנים **ירדה** בעקבות העישון, וכידוע, דווקא רמה **גבוהה** של הורמון זה משמשת אינדיקציה מהימנה **לשקט נפשי**.

כן. לפי השלמה זו, לעישון השפעה "מרגיעה", אך כמות ההורמון "ירדה" בעקבות העישון, ו"רמה גבוהה" של ההורמון היא אינדיקציה ל"שקט נפשי". מכאן שהעישון מוריד את הורמון השקט הנפשי, ולכן אינו יכול להיות מרגיע — וזהו הערעור שמבקש ד"ר כהן להציג.

תשובה (3).

13. השאלה: החלטתן של הוצאות הספרים הגדולות ____ בתרגום ספרים מקצועיים בתחום הארכיטקטורה היא החלטה מפתיעה משום שעד היום ____ הסבר אפשרי לשינוי במדיניות הוא שעל פי סקר שנערך בשנה שעברה, ההערכה שספרים אלה ____ ולכן ההשקעה בתרגומם אינה ____ – הייתה מוטעית.

פתרון: לפני שמציבים, כדאי לזהות את שני צירי ההיגיון שהמשפט בנוי עליהם, שכן כל תשובה נכונה חייבת לעמוד בשניהם.

הציר הראשון הוא המילים "מפתיעה" ו"שינוי במדיניות": מה שהוצאות החליטו לעשות עכשיו חייב להיות הפוך ממה שנהגו לעשות עד היום. כלומר החלל הראשון והחלל השני מנוגדים זה לזה.

הציר השני, והוא הקשה יותר, הוא המילים "היתה מוטעית" בסוף המשפט. מכיוון שההערכה הקודמת התבררה כשגויה, ומכיוון שהיא זו שהכתיבה את המדיניות הקודמת, הרי שההערכה הזו חייבת להיות הערכה שוללת – כזו שמצדיקה להימנע מהשקעה. רק אז הפרכתה מסבירה את המדיניות החדשה. נוסף על כך, בתוך ההערכה עצמה יש קישור סיבתי פנימי ("ולכן"): הקביעה על אודות קהל הקוראים חייבת להוביל באופן הגיוני לקביעה על אודות כדאיות ההשקעה. שימו לב שהמשפט כבר כולל את המילה "אינה", ולכן יש לקרוא את החלל הרביעי כחלק ממשפט שלילה המשפט בנוי על ניגוד: ההחלטה מפתיעה משום שהיא הפוכה מן ההתנהלות עד היום, וההסבר הוא שההערכה הקודמת שהצדיקה את ההימנעות התבררה כמוטעית. ההשלמה הנכונה תשמור על עקביות בין רכיבי המשפט.

תשובה (1): להרבות / הן נמנעו מכך כמעט לחלוטין / לא ידברו אל ליבו של הציבור הרחב / אלא ברכה לבטלה

המשפט המלא: החלטתן של הוצאות הספרים הגדולות **להרבות** בתרגום ספרים מקצועיים בתחום הארכיטקטורה היא החלטה מפתיעה משום שעד היום **הן נמנעו מכך כמעט לחלוטין**. הסבר אפשרי לשינוי במדיניות הוא שעל פי סקר שנערך בשנה שעברה, הערכה שספרים אלה **לא ידברו אל ליבו של הציבור הרחב** ולכן ההשקעה בתרגומם אינה **אלא ברכה לבטלה** – היתה מוטעית.

נכון. "החלטתן של הוצאות הספרים להרבות בתרגום... היא מפתיעה משום שעד היום הן נמנעו מכך כמעט לחלוטין. הסבר אפשרי... שההערכה שספרים אלה לא ידברו אל ליבו של הציבור הרחב, ולכן ההשקעה בתרגומם אינה אלא ברכה לבטלה – הייתה מוטעית." ההשלמה עקבית: ההחלטה להרבות בתרגום מפתיעה על רקע ההימנעות הקודמת, וההסבר הוא שההערכה שהצדיקה את ההימנעות (שאין טעם בתרגום) התבררה כשגויה.

תשובה (1).

14.

השאלה: לכל אחד מהחתולים מֵיאוּ, פִּיצִי וגִּינְגִי יש קולר וכדור.

נתון:

- קולר אחד וכדור אחד הם אדומים, קולר אחד וכדור אחד הם צהובים, וקולר אחד וכדור אחד הם ירוקים.

- לשום חתול אין קולר וכדור באותו צבע.

אם למֵיאוּ יש קולר אדום, אזי **בהכרח** –

פתרון: אם הקולר של מֵיאוּ אדום, אז כדורו בהכרח אינו אדום (לפי הנתון השני), ולכן הכדור האדום שייך לפִּיצִי או לגִּינְגִי.

תשובה (1): יש לו כדור צהוב

לא נכון. כדורו של מֵיאוּ אינו אדום, אך אינו חייב להיות צהוב דווקא; הוא יכול להיות גם ירוק. אין הכרח.

תשובה (2): יש לו כדור ירוק

לא נכון. מאותו טעם, כדורו של מֵיאוּ יכול להיות צהוב או ירוק, ואין הכרח שיהיה ירוק.

תשובה (3): לפִּיצִי או לגִּינְגִי יש כדור צהוב

לא נכון. אפשרי שכדורו של מֵיאוּ הוא צהוב, ואז לא לפִּיצִי ולא לגִּינְגִי יהיה כדור צהוב, ולכן אין זה הכרחי.

תשובה (4): לפִּיצִי או לגִּינְגִי יש כדור אדום

נכון. מאחר שקולרו של מֵיאוּ אדום, כדורו אינו אדום (אין קולר וכדור באותו צבע), ולכן הכדור האדום שייך לפִּיצִי או לגִּינְגִי.

תשובה (4).

15.

השאלה: איזה מהמצבים הבאים לא ייתכן?

פתרון: נזכיר: שלושת הקולרים ושלושת הכדורים חולקים כל אחד את הצבעים אדום/צהוב/ירוק, ולאף חתול אין קול וכדור בעלי אותו צבע. נבחן איזה מצב מפר את התנאים.

תשובה (1): צבע הקולר של מֵיאוּ כצבע הכדור של פִּיצִי, וצבע הקולר של פִּיצִי כצבע הכדור של מֵיאוּ

מצב זה לא ייתכן. אם צבע הקולר של מֵיאוּ זהה לצבע הכדור של פִּיצִי, וצבע הקולר של פִּיצִי זהה לצבע הכדור של מֵיאוּ, אזי הם "משתמשים" בשני צבעים. לגִּינְגִי נותרים צבע הקולר וצבע הכדור היחידים שלא נוצלו - והם בהכרח אותו צבע. מצב זה מפר את הכלל שלאף חתול אין קולר וכדור באותו צבע.

תשובה (2): צבע הקולר של מֵיאוּ כצבע הכדור של פִּיצִי, וצבע הקולר של פִּיצִי כצבע הכדור של גִּינְגִי

ייתכן. אפשר לשבץ את הצבעים בלי להפר אף תנאי, למשל: למֵיאוּ קולר אדום וכדור צהוב, לפִּיצִי קולר צהוב וכדור ירוק, לגִּינְגִי קולר ירוק וכדור אדום.

תשובה (3): למֵיאוּ יש קולר צהוב ולפִּיצִי יש כדור אדום

ייתכן. לדוגמה: למֵיאוּ קולר צהוב וכדור ירוק, לפִּיצִי קולר ירוק וכדור אדום, לגִּינְגִי קולר אדום וכדור צהוב – שיבוץ תקין שאינו מפר אף תנאי.

תשובה (4): לגִּינְגִי יש קולר צהוב ולמֵיאוּ יש כדור ירוק

ייתכן. לדוגמה: לגִּינְגִי קולר צהוב וכדור אדום, למֵיאוּ קולר אדום וכדור ירוק, לפִּיצִי קולר ירוק וכדור צהוב – שיבוץ תקין.

תשובה (1).

16.

השאלה: אל שלושת החתולים הצטרף החתול לקיק, וכמו כן נוספו קולר כחול וכדור כחול.

הנתונים שנזכרו קודם לא השתנו. ידוע כי -

- ללקיק יש כדור אדום.

- לגיינגי יש קולר ירוק.

- לפיצי יש כדור צהוב.

איזה מהמצבים הבאים נובע מהנתונים בהכרח?

פתרון: כעת יש ארבעה חתולים. הקולרים והכדורים חולקים את הצבעים אדום/צהוב/ירוק/כחול, ולאף חתול אין קולר וכדור באותו צבע. כדורי לקיק (אדום) ופיצי (צהוב) ידועים, ולכן הכדורים של מיאו וגיינגי הם ירוק וכחול (בסדר כלשהו). קולרו של גיינגי ירוק, ולכן כדורו אינו ירוק — כלומר כדורו כחול, וכדורו של מיאו ירוק.

תשובה (1): למיאו יש כדור כחול

לא נכון. הראינו שכדורו של מיאו ירוק, ולא כחול.

תשובה (2): למיאו יש קולר אדום

לא נכון. אין הכרח: הקולרים הנותרים למיאו, פיצי ולקיק הם אדום/צהוב/כחול, ואפשר לשבצם כך שקולרו של מיאו יהיה כחול או צהוב ולא אדום דווקא.

תשובה (3): למיאו יש כדור ירוק

נכון. מאחר שכדורי לקיק ופיצי הם אדום וצהוב, נותרו למיאו ולגיינגי הכדורים ירוק וכחול; וכיוון שקולרו של גיינגי ירוק, כדורו חייב להיות כחול, ולכן כדורו של מיאו הוא ירוק.

תשובה (4): לפיצי יש קולר אדום

לא נכון. אין הכרח: קולרו של פיצי יכול להיות אדום או כחול, ואינו נקבע באופן חד־משמעי מן הנתונים.

תשובה (3).

17.

השאלה: החוקרים לוי ואלנר עשו ניסוי ובו חשפו באופן מבוקר עכברי מעבדה לקור, ובדקו את השפעת החשיפה לקור על מערכת החיסון של העכברים ועל דפוסי הרבייה שלהם. הם מצאו כי בממוצע, תפקוד מערכת החיסון של העכברים הידרדר מאוד בעקבות החשיפה לקור, ובעונת הרבייה הבאה הם העמידו פחות צאצאים מהעכברים שלא נחשפו לקור. החוקרים הסיקו כי תפקוד לקוי של מערכת החיסון משפיע לרעה על מערכת הרבייה של העכברים.

באחד מזוגות הטענות שלהלן אף אחת מן הטענות אינה פוגעת כשלעצמה בתקפות מסקנתם של לוי ואלנר, אולם צירופן יחד עושה זאת. איזה מן הזוגות הוא זה?

פתרון: מסקנת החוקרים היא שהירידה בתפקוד מערכת החיסון היא שפוגעת ברבייה. כדי לערער עליה יש להציע הסבר חלופי - מנגנון שבו הקור פוגע ברבייה שלא דרך מערכת החיסון. הזוג המבוקש הוא זה שבו כל טענה לבדה אינה מספיקה, אך צירופן שתיהן יוצר שרשרת סיבתית חלופית.

תשובה (1): א. אצל עכברים חשיפה לקור גורמת במקרים רבים לירידה בתפקוד מערכת החיסון.

ב. אצל עכברים חשיפה לקור גורמת לעלייה בלחץ הדם, וזו פוגעת במערכת הרבייה.

לא נכון. טענה ב לבדה כבר מציעה הסבר חלופי שלם (קור → לחץ דם → פגיעה ברבייה) ומערערת על המסקנה בכוחות עצמה. אין זה זוג שבו רק הצירוף פוגע במסקנה.

תשובה (2): א. עכברים שתפקוד מערכת החיסון שלהם לא נפגע בעקבות החשיפה לקור העמידו גם הם מספר קטן יותר של צאצאים לאחר החשיפה.

ב. עכברים שלא נחשפו כלל לקור העמידו דווקא מספר צאצאים גדול מהרגיל.

לא נכון. טענה א לבדה מערערת על המסקנה: היא מראה שהרבייה ירדה גם ללא פגיעה במערכת החיסון, ובכך

שוללת את הקשר שהחוקרים הסיקו. אין צורך בטענה ב.

תשובה (3): א. במחקרים אחרים נמצא שחשיפה לקור פוגעת בתפקוד מערכת החיסון של עכברים.
ב. באותם מחקרים נמצא גם שירידה בתפקוד מערכת החיסון גורמת לירידה בתפקוד מערכת הרבייה.

לא נכון. שתי הטענות דווקא מחזקות את מסקנת החוקרים (קור ← פגיעה בחיסון ← פגיעה ברבייה), ואין פוגעות בה כלל, לא לחוד ולא יחד.

תשובה (4): א. רמות גבוהות של ההורמון אלפא גורמות אצל עכברים לירידה בתפקוד מערכת הרבייה.
ב. תנאי מצוקה, כמו קור, גורמים אצל בעלי חיים רבים לעליית רמת ההורמון אלפא בדם.

נכון. כל טענה לבדה אינה מספיקה: טענה א קושרת בין ההורמון לרבייה אך אינה מזכירה קור, וטענה ב קושרת בין קור להורמון אך אינה מזכירה רבייה. צירופן יוצר שרשרת חלופית מלאה: קור ← עליית ההורמון אלפא ← פגיעה ברבייה - הסבר שאינו כולל את מערכת החיסון, ולכן מערער על מסקנת החוקרים.

תשובה (4):

קטע קריאה (שאלות 18-23)

18. השאלה: איזו מן הטענות הבאות עולה מן הפסקה הראשונה?

פתרון: הפסקה הראשונה מציגה את הרושם שמתבוננים בהתנהגות תינוקות עלולים לקבל - שאין להם יכולת מוסרית - ומדגישה שהמתבונן עשוי להסיק מצפייה בתינוקות שבלא הנחיית הוריהם, הם לא ילמדו להתגבר על דחפיהם ולנהוג במוסריות.

תשובה (1): לעתים קרובות הורים אינם מצליחים להקנות לתינוקותיהם יכולת מוסרית

לא נכון. הפסקה אינה עוסקת בכישלון ההורים בהקניית מוסר, אלא בכך שההנחיה ההורית נחוצה כדי ללמד התנהגות מוסרית.

תשובה (2): על פי רוב, סיפוק צרכים עולה בקנה אחד עם יכולת מוסרית

לא נכון. מן הפסקה עולה ההפך: התנהגות המונעת מסיפוק צרכים היא שמעוררת את הרושם של היעדר מוסר.

תשובה (3): נדמה שתינוקות לומדים את כללי המוסר מהוריהם

נכון. בפסקה נכתב שקל להתרשם שללא הנחיית ההורים, לא יצליחו התינוקות ללמוד להתגבר על דחפיהם ולנהוג במוסריות, כלומר נראה שהמוסר מגיע מההורים.

תשובה (4): התגברות על דחפים אנוכיים היא דוגמה אחת לסיפוק צרכים

לא נכון. ההתגברות על דחפים אנוכיים מנוגדת להתנהגות המונעת מסיפוק צרכים, ואינה דוגמה לה.

תשובה (3):

19. השאלה: איזו מן הטענות הבאות אינה עולה מן הפסקה השנייה?

פתרון: בשאלה מסוג זה מחפשים את הטענה שאינה תואמת את האמור בפסקה. בפסקה השנייה נכתב שתינוקות בוכים למשמע בכיו של תינוק אחר כבר בגיל צעיר, ובעוצמה רבה יותר מכשהם שומעים את בכיים שלהם.

תשובה (1): במחקרים אחדים הושמעו לתינוקות הקלטות של בכיים הם

עולה מן הפסקה, ולכן אינה התשובה. בפסקה צוין שהושמעו לתינוקות הקלטות של בכיים שלהם.

תשובה (2): תינוקות מבחינים בין קול הבכי שלהם לבין קול הבכי של תינוקות אחרים

עולה מן הפסקה, ולכן אינה התשובה. מאחר שהתינוקות בוכים ביתר שאת למשמע בכי של אחרים, ניתן להסיק שהם מבחינים בינו לבין בכייה שלהם.

תשובה (3): תינוקות בוכים ביתר שאת אם נדמה להם שתינוק אחר בוכה בגללם

אינה עולה מן הפסקה, ולכן זו התשובה. הפסקה מציינת בכי למשמע הקלטת בכים של התינוקות עצמם, ולא על מצב שבו נדמה להם שתינוק אחר בוכה בגללם.

תשובה (4): תגובת הבכי של תינוק למשמע בכיו של תינוק אחר מופיעה בשלב מוקדם בחייו

עולה מן הפסקה, ולכן אינה התשובה. נאמר שכבר בגיל צעיר מאוד בוכים תינוקות למשמע בכיו של תינוק אחר.

תשובה (3).

20. השאלה: מדוע היה חשוב שלמחצית מהתינוקות תוצג ההצגה בהיפוך תפקידים של הדמויות (שורות 11-12)?

פתרון: בהצגה הופיעו דמויות בעלות צבע וצורה שונים, אחת עוזרת ואחת מפריעה. היפוך התפקידים אצל מחצית התינוקות נועד לוודא שההעדפה קשורה לתפקידה של הדמות ולא למאפייניה החיצוניים.

תשובה (1): כדי לברר אם ההעדפה שהתינוקות מגלים נובעת מהימשכות לדמות העוזרת או מסלידה מהדמות המפריעה

לא נכון. הבחנה זו נבדקה באמצעות הוספת דמות ניטרלית, ולא באמצעות היפוך התפקידים.

תשובה (2): כדי לוודא שההעדפה שהתינוקות מגלים נוגעת לפעולות של הדמויות ולא לצבען או לצורתן

נכון. אם התינוקות מעדיפים את הדמות העוזרת ללא תלות בשאלה איזו צורה או צבע יש לבובה הממלאת את התפקיד, הרי שההעדפה נובעת מן המעשה ולא מן המראה. לכך נועד היפוך התפקידים.

תשובה (3): כדי לבחון אם תינוקות יכולים להבין את המתרחש בהצגה גם בהחלפת תפקידי הדמויות זו בזו

לא נכון. מטרת ההיפוך אינה לבדוק את הבנת ההצגה, אלא לנטרל את השפעת המראה החיצוני על ההעדפה.

תשובה (4): כדי לבדוק בנפרד כיצד התינוקות מגיבים לעוזרת וכיצד הם מגיבים להפרעה

לא נכון. לא בוצעה הפרדה בין שתי הדמויות, התרחיש שהוצג לתינוקות הכיל את שתיהן.

תשובה (2).

21. השאלה: על פי הפסקה השלישית, החוקרים הניחו כי אם מקור ההעדפה של התינוקות בניסוי הוא ____, הם ____.

פתרון: החוקרים הוסיפו דמות ניטרלית כדי לבדוק אם ההעדפה נובעת מהימשכות לדמות העוזרת או מסלידה מן הדמות המפריעה. ההשלמה הנכונה תתאר את ההנחה הנובעת מכל אפשרות.

תשובה (1): סלידה מהדמות המפריעה / יעדיפו את הדמות הניטרלית על פני הדמות העוזרת

לא נכון. אם מקור ההעדפה הוא סלידה מן הדמות המפריעה בלבד, אין סיבה שהתינוקות יעדיפו את הניטרלית על פני העוזרת; שתיהן אינן מפריעות, ולכן ההשלמה אינה עקבית.

תשובה (2): סלידה מהדמות המפריעה / לא יבחינו בין הדמות הניטרלית לדמות העוזרת

נכון. אם ההעדפה נובעת רק מסלידה מן הדמות המפריעה, הרי שהדמות העוזרת והדמות הניטרלית - שתיהן אינן מפריעות - ייתפסו באופן שווה, והתינוקות לא יבחינו ביניהן. זו ההנחה שאותה בדקו החוקרים.

תשובה (2).

22. השאלה: על פי המשתמע מן הקטע, על מה מעידה היד המושטת של התינוקות שהשתפו בניסויים המתוארים בפסקה השלישית והרביעית?

פתרון: לאורך הקטע, הושטת היד של התינוק אל דמות מסוימת משמשת מדד להעדפתו אותה. יש לבחור את הטענה המתארת זאת.

תשובה (1): היא מעידה שהתינוק רואה בדמות שלעברה הושיט יד דמות העוזרת לחברתה
לא נכון. הושטת היד מבטאת העדפה, ולא זיהוי של הדמות כ"עוזרת" דווקא; בחלק מהניסויים היד מושטת אל דמות שאינה העוזרת.

תשובה (2): היא מעידה שהתינוק רוצה להפסיק את ההתנהגות שהוא רואה
לא נכון. אין בקטע כל אינדיקציה לכך שהושטת היד מבטאת רצון להפסיק התנהגות. ההפך הוא הנכון, הושטת היד מביעה שביעות רצון מהתנהגות הדמות.

תשובה (3): היא מעידה שהתינוק מעדיף את הדמות שלעברה הוא הושיט את ידו על פני דמויות אחרות
נכון. בכל הניסויים המתוארים משמשת הושטת היד אל דמות כביטוי להעדפתה על פני הדמויות האחרות.

תשובה (4): היא מעידה שהתינוק מבין שיש פגם מוסרי בסיטואציה
לא נכון. הושטת היד מעידה על העדפה בלבד, ואי אפשר להסיק ממנה שהתינוק מזהה פגם מוסרי.

תשובה (3).

23. השאלה: איזו מהטענות הבאות מסכמת באופן הטוב ביותר את הפסקה האחרונה?

פתרון: הפסקה האחרונה קובעת שהעדפות התינוקות רגשיות בעיקרן ואינן מוסר של ממש (הם אינם מודעים ל"טוב" ו"רע", ומעדיפים את בני קבוצתם), אך לפי בלום אין בכך כדי לשלול בסיס מוסרי מולד - אלא שכדי להיות יצור מוסרי שלם על התינוק ללמוד מהסובבים אותו את הכללים המעצבים את המוסר הבוגר.

תשובה (1): מקורה של ההתנהגות המוסרית של התינוקות רגשי בעיקרו, ויתר על כן, יש להם נטיות המנוגדות למוסר הבוגר, והם זקוקים להנחיית מבוגרים כדי לרכוש אותו

נכון. הטענה מקיפה את שלושת מרכיבי הפסקה: הבסיס הרגשי של התנהגות התינוקות, קיומן של נטיות (כמו העדפת בני הקבוצה) המנוגדות למוסר הבוגר, והצורך בלמידה מן המבוגרים כדי לרכוש מוסר שלם.

תשובה (2): אף שדרך כלל לתינוקות יש העדפות מוסריות, כאשר מניעיהם רגשיים הם מביאים אותם לידי העדפות בלתי צודקות, ולכן הם זקוקים להדרכתם של מבוגרים

לא נכון. הפסקה אינה קובעת שלתינוקות "העדפות מוסריות" בדרך כלל, אלא שהעדפותיהם רגשיות ואינן מוסר של ממש; זהו סילוף של הכתוב.

תשובה (3): אומנם תינוקות מפגינים כמה התנהגויות מוסריות, אך לנוכח ריבוי ההעדפות הבלתי מוסריות שלהם קשה להכריע בשאלה אם הבסיס למוסר באמת מולד

לא נכון. לפי בלום הממצאים אינם שוללים בסיס מוסרי מולד; הטענה ש"קשה להכריע" מנוגדת לעמדתו.

תשובה (4): אומנם קשה להסיק שהמוסר של תינוקות מולד, אך למרות ההעדפות שהם מגלים לעיתים, ברוב המקרים הם מבחינים היטב בין טוב לרע

לא נכון. הפסקה אינה קובעת שהתינוקות מבחינים היטב בין טוב לרע; אדרבה, נאמר שאינם מודעים למושגים אלה.

תשובה (1).